

Стратулат Н.В., доцент кафедри юридичного документознавства Національної академії внутрішніх справ, кандидат філологічних наук;
Проценко Г.П., старший викладач кафедри юридичного документознавства Національної академії внутрішніх справ

ВИХОВНИЙ ТА НАВЧАЛЬНИЙ АСПЕКТИ У ВИКЛАДАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ ПРАВООХОРОНЦІВ

Відомо, що досягти високого рівня компетенції, який у майбутньому дозволить підтримувати високий професіоналізм у будь-якій сфері на рівні зростаючих вимог сучасного суспільства, можна лише завдяки системі якісної освіти, яка сьогодні, безумовно, набуває нового змісту.

Дослідники (С.В. Шевчук, І.В. Клименко, А.В. Корж, І.М. Кочан, А.С. Токарська та ін.), ураховуючи сучасні потреби соціуму (який стрімко розвивається та інформаційно зростає), а також статус української мови як державної, що забезпечує всі ланки життя, неодноразово наголошують на важливості викладання у ВНЗ такої дисципліни, як “Українська мова (за професійним спрямуванням)” (далі – УМПС), яка орієнтована на фахові потреби користувачів.

Як відомо, мова – це важливий складник професійної компетенції, тому не варто недооцінювати також значущості цього предмета й у навчально-виховному процесі майбутніх фахівців правоохоронної діяльності.

Національна академія внутрішніх справ, забезпечуючи підготовку працівників правоохоронних органів, яка спрямована на розвиток як фахової, так і загальної ерудиції, належну роль приділяє мовній освіті, що реалізується через викладання передусім навчальної дисципліни УМПС з урахуванням фахових потреб майбутніх правників. Основними завданнями цієї дисципліни є мови та мовлення (усного й писемного) правника, розвиток комунікативної компетенції, потрібної в професійному спілкуванні, розуміння, що мова є засобом ідеологічного впливу на громадян і показником ставлення особи до своєї держави. Адже, як наголошують учені, вкрай важливо, щоб розуміння (усвідомлення)

мовної специфіки права, а на основі цього формування поваги до слова та навичок обережного й найпильнішого ставлення до мовного вираження правових норм, прищеплювалися ще з років навчання у ВНЗ (Артикуца Н.В.).

Ураховуючи, що в закладі викладаються ще такі лінгвістичні дисципліни фахового спрямування, як “Риторика”, “Культура професійного спілкування”, “Правнича лінгвістика”, “Юридичне документознавство”, “Юридична техніка відомчої нормотворчості” та “Юридичне нормо проектування”, пов’язані з мовною й мовленнєвою компетенцією правника, програмою УМПС (розробленою викладачами кафедри юридичного документознавства Стратулат Н.В. та Проценко Г.П.) передбачено опанування тими перш за все базовими поняттями, на які спиратимуться курсанти в оволодінні зазначеними дисциплінами, що, у свою чергу, забезпечує неперервність, а також системність навчального процесу. Розширення загального мовного рівня правників, поглиблення вивчення проблем, які не можуть бути висвітлені в інших дисциплінах, але які стосуються саме мовного опрацювання й розуміння текстів правового характеру – ось основні орієнтири навчального курсу УМПС.

Зрозуміло, що навчальний процес у ВНЗ реалізується через взаємозв’язок – дидактичного й виховного аспекту, і розглядати ці два взаємозалежні напрями сучасної освіти слід лише цілісно. Не варто недооцінювати роль останнього у формуванні професійного «портрета» працівника правоохоронної діяльності, його світобачення, ідеології. Тому кожне завдання загальномовної фахової підготовки потрібно максимально висвітлювати крізь призму виховного спрямування. Як слушно зазначають дослідники, оскільки дійсність формується на основі активної діяльності особистості, то одним з провідних завдань є виховання потреби кожного мовця вільно користуватися державною мовою як засобом спілкування, засобом формування інтелектуальної культури, національної свідомості, що має вплив на ментальність і моральні якості особи (Токарська А.С., Кочан І.М.).

Зазначимо, що мовна підготовка правників повинна бути максимально спрямована на практичну зацікавленість, адже кожен із тих, хто навчається, самостійно братиме участь у різних видах усного й писемного професійного мовлення, що, у свою чергу, має надзвичайно велике значення для юриспруденції, у роботі

правоохоронних органів. Фахівець зобов'язаний бездоганно володіти як усною, так і писемною мовою, знати всі її багаті лексичні, фразеологічні й граматичні засоби. Зрозуміло, що цього можна досягти, набувши практичних навичок, які ґрунтуються на глибокому знанні теорії. Тільки за такої умови практичний працівник правоохоронних органів зможе правильно вирішувати складні практичні завдання, матиме надійну основу для вдосконалення своєї мовностилістичної майстерності.

Тому УМПС як навчальна дисципліна передбачає оволодіння теоретичними основами фахового мовлення на високому рівні, закріплюючи ці знання виробленням практичних умінь та удосконаленням навичок через різноманітні види завдань та вправ, які спрямовані на: вільне користування правничою мовою в різних підстилях; оволодіння основними мовними нормами; доречне й правильне використання різних мовних засобів відповідно до комунікативних ситуацій; дбайливе й уміле користування мовця всім лексичним та граматичним багатством мови; розвиток мовного чуття; сприяння підвищення мовленнєвої культури загалом і професійної культури правника зокрема; виховання почуття особистої відповідальності за власну мовну поведінку та стан мовленнєвої культури суспільства тощо.

Особлива увага приділяється добору речень і текстів для усної та писемної форми опрацювання (продовжити текст, закінчити висловлювання, відредагувати стилістично порушений текст, знайти невідповідність норм тощо), які відображають мову права. Зрозуміло, що саме робота з названими матеріалами позначиться на ефективності опанування мовної освіти й відобразить в майбутньому мовленнєвий розвиток користувача.

Ретельно добираються й матеріали, призначені для перекладу з російської мови українською. Та мовна ситуація, яка нині існує в комунікативному просторі України (яку, до речі, вивчають майбутні правоохоронці й теоретично), зобов'язує усіх мовців до відповідального ставлення до відтворення власного чи чужого мовлення, оскільки білінгвізм як явище спричиняє неправомірне застосування в мовленні (як усному, так і писемному) тих чи інших значень слів у контексті, кальок з російської мови (так званих росіянізмів), термінологічної невідповідності, порушення структури речень, пов'язаної з дієприкметниковими й дієприслівниковими зворотами, та ін.

Немає сумніву в тому, що в цьому випадку паралельно спрацьовує і виховний момент, який передбачає свідоме сприйняття питань, пов'язаних із сучасною державною мовною політикою та мовною ситуацією, виховання поваги до рідної та інших мов, належне ставлення до української мови як державної.

Досягнення високого рівня культури мовлення правника реалізується також через освоєння сучасної української термінології, яка становить невід'ємну частину словника мови. Сутність вивчення галузевої та загальнонаукової терміносистеми полягає в опануванні усього різноманіття термінів, що на сучасному етапі розвитку мови займають належне місце й певним чином функціонують у професійній діяльності.

Отже сьогодні, орієнтуючись на особливості фаху майбутніх працівників правоохоронної діяльності, лінгвістична освіта НАВС спрямована на піднесення рівня фахової ерудиції, на вміле володіння словом – тим основним інструментом (надійним засобом) професійної діяльності, що сприяє зростанню престижу як людини, так і працівника, оскільки мовленнєва культура є індикатором загального культурного рівня, внутрішнього відображення, освіченості та вихованості, і, власне, саме від якості навчально-виховного процесу (який реалізується зазначеним вище чином) і залежить мовленнєва компетенція користувача, майбутнього правоохоронця.

Коруля І.В., доцент кафедри управління та роботи з персоналом Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

КУЛЬТУРА СПІЛКУВАННЯ КЕРІВНИКА ОВС

У контексті реалізації ефективної міжособистісної взаємодії у професійній діяльності перед керівниками системи органів внутрішніх справ (ОВС) постає ряд невирішених актуальних питань, а проблема ефективного спілкування керівників залишається мало дослідженою. Подальшого наукового вирішення потребують питання, пов'язані з необхідністю встановлення і розвитку контактів між людьми,